

Konwencja o Prawach Dziecka

wersja dla dzieci

Konwencja o prawach dziecka została opracowana w ramach wrocławskich obchodów 30-lecia podpisania Konwencji o prawach dziecka.

Obchody realizowane są przez koalicję Urząd Miasta Wrocławia, Fundacja Go'n'Act, Dom Pokoju przy wsparciu licznych partnerów.

www.wroclaw.pl

www.goandact.org

www.dompokoju.org

30 lat **Konwencji**
o prawach
dziecka

 GO'N'
Fundacja **ACT**

 dompokoju

Wrocław miasto spotkań

Dzień dobry!

Jest mi niezmiernie miło, że trzymasz mnie w swoich rękach. Pozwól, że się przedstawię. Jestem KONWENCJĄ O PRAWACH DZIECKA. Konwencja to taka umowa między różnymi państwami, które zgodnie ustalają, że będą dbały o przestrzeganie jej zapisów. Powstałam 20 listopada 1989 roku i byłam pierwszym międzynarodowym dokumentem o tak ważnej randze mówiącym, że każde dziecko musi mieć zagwarantowane określone prawa. Nie deklaracją - spisem życzeń, które można, ale nie trzeba przestrzegać. Nic z tych rzeczy! Jako Konwencja nakładam na państwa określone obowiązki, które muszą zostać spełnione. Dlatego też nierzadko jestem nazywana Światową Konstytucją Praw Dzieci.
Nieźle, prawda?

Może zauważyliście, że właśnie mijają moje 30. urodziny? Mogłoby się wydawać, że jestem dorosła (aby nie powiedzieć stara) i ogólnie znana. Jednak ja mam poczucie, że moja misja nie jest ukończona. Wciąż jest dużo rzeczy do zrobienia. Przede wszystkim martwi mnie, że zbyt mało dzieci ma świadomość mojego istnienia. Niestety jeszcze mniej rozumie moje zapisy. Nic zresztą dziwnego - zostałam napisana przez prawników

i polityków - słowem dorosłych, których język jest poważny i skomplikowany, a przez to trudny do zrozumienia. W sekrecie powiem Ci, że nie tylko dzieci mają z tym problem :-)

Zawieram artykuły, prawnicze określenia i przez to wydają się nudna jak “flaki z olejem.” Nie martw się jednak! Otrzymasz ode mnie wskazówki, które pozwolą Ci na rozszyfrowanie tych prawniczych kodów. Zobaczysz wówczas, że na moich kartach zostały zapisane sprawy Ci znane, bliskie i ważne. Potraktuj mnie jako drogowskaz czy mapę, która umożliwi dotarcie do prawdziwego skarbu - wiedzy o prawach dziecka i umiejętności zaobserwowania czy są one w Twoim otoczeniu przestrzegane. Chyba zgodzisz się ze mną, że radość ze skarbu jest większa jeśli można się nią podzielić. Zatem opowiedz o mnie swoim koleżankom, kolegom, pani lub panu w szkole, rodzicom czy dziadkom. A nawet panu Henrykowi z zieleniaka! Zostań moim ambasadorem! Niech wszyscy znajdą i rozumieją moje zapisy. Będzie to dla mnie najwspanialszy urodzinowy prezent!

Dziękuję za Twój czas i uwagę. Pozdrawiam Cię serdecznie,
Twoja. Konwencja o Prawach Dziecka

Konwencja składa się z trzech dużych części, które łącznie mają **46 punktów**. W konwencji noszą one nazwę “artykułów”.

Dla czytelnika/czytelniczki najważniejsze postanowienia znajdują się w części pierwszej.

No, chyba, że owym czytelnikiem jest na przykład Prezydent Stanów Zjednoczonych, który właśnie podjął decyzję, że chce, aby postanowienia Konwencji obowiązywały również w jego kraju. Wówczas uważnie powinien przeczytać część drugą i trzecią - tam bowiem zapisane jest jak to zrobić i jakie niesie to za sobą konsekwencje. O ile zatem nie jesteś Prezydentem USA wystarczy Ci znajomość części pierwszej, która jest zaprezentowana w niniejszej książeczce.

Konwencja o Prawach Dziecka

KOMU PRZYSŁUGUJĄ PRAWA DZIECKA?

Artykuł 1

Jeśli masz mniej niż 18 lat, to jesteś głównym bohaterem/bohaterką Konwencji, czyli **dzieckiem**. Wszystkie zapisy Konwencji odnoszą się wprost do Ciebie! Oznacza to, że świat dorosłych powinien zrobić wszystko, co w jego mocy, aby Twoja codzienność była zgodna z tym, co zapisano w tym dokumencie.

Artykuł 2

Czy musisz spełnić jakieś wymagania, aby skorzystać z ochrony Konwencji? Nie! Prawa w konwencji nie są “za coś”. **Są dla każdego dziecka, zatem także dla Ciebie**. Bez względu na to czy jesteś dziewczynką czy chłopcem, mieszkasz w ogromnym mieście czy na wsi, lubisz pierogi czy pizzę, jesteś super pilnym uczniem/uczennicą, czy też zdarza Ci się jakiś wybryk, a z lekcji to najbardziej lubisz przerwy. **Jak każde dziecko jesteś kimś ważnym i wyjątkowym!** I dlatego państwa muszą stale pilnować, aby nikt nie dzielił dzieci na “lepsze” i “gorsze”.

KTO ODPOWIADA ZA OCHRONĘ TWOICH PRAW

Artykuł 3

Tak jak Ty (jako dziecko) **jesteś bohaterem Konwencji**, tak głównym adresatem zapisów konwencji jest Państwo - wszystkie instytucje, urzędy, sądy i innego typu organy zajmujące się sprawami dzieci. To one mają obowiązek zbudować mechanizm (taką niewidzialną tarczę), który będzie gwarantował przestrzeganie praw zawartych w Konwencji. Te tarcze mogą się od siebie różnić, tak jak my się do siebie różnimy, **ale każde rozwiązanie powinno być zgodne z dobrem dziecka**, którego dotyczy.

Artykuł 4

W celu stworzenia niewidzialnych tarcz chroniących dzieci, państwa mają za zadanie wykorzystać całą dostępną im moc oraz możliwości, a gdy to będzie konieczne powinny ze sobą współpracować i się wspierać.

Artykuł 5

Do ukończenia 18 lat **muszą dbać o Ciebie rodzice lub opiekunowie**. Zapewne są to dla Ciebie bardzo ważne osoby. Stąd ich głos powinien być uwzględniony podczas budowy i funkcjonowania "tarczy". W przypadku, gdy instrukcja dzia-

łania systemu “tarczy” będzie dla rodziców/opiekunów niezrozumiała, powinni mieć możliwość otrzymania pomocy oraz wyjaśnienia swoich wątpliwości.

PRAWO DO ŻYCIA I TOŻSAMOŚCI

Artykuł 6

Prawo do życia jest podstawowym i koniecznym warunkiem, abyśmy mogli skorzystać z innych praw zawartych w Konwencji. **Państwo**, poprzez system swoich tarcz, **powinno stworzyć każdemu dziecku, również Tobie, dobre warunki do rozwoju**. Państwo można tutaj porównać do ogrodnika, który musi dbać, pielęgnować i wykonać cały szereg zabiegów, aby z małego nasionka wyrósł cudowny kwiat.

Artykuł 7

Moment przyjścia na świat dla każdego dziecka jest doniosłą chwilą. I choć tego nie widać, to właśnie w tym momencie ochrona tarczy zaczyna działać. Choć nowonarodzone dziecko jest nieświadome wielu rzeczy, to jednak już ma określone prawa. Przede wszystkim ma **prawo do imienia, sporządzenia dokumentu potwierdzającego fakt jego urodzenia, nabycia obywatelstwa** - czyli takiego prawnego przypisania do danego kraju (dzięki temu jak dorośnie będzie mogło

współdecydować o ważnych dla tego kraju sprawach, np. biorąc udział w wyborach). Dziecko ma też prawo poznania swoich rodziców, jeśli jest to możliwe.

Artykuł 8

Imię, nazwisko, pochodzenie rodzinne, obywatelstwo - to wszystko składa się na osobisty kod: tożsamość. To między innymi ona decyduje o Twojej wyjątkowości i niepowtarzalności. W systemie tarcz ta **tożsamość zawsze jest szanowana i chroniona.**

PRAWO DO WYCHOWANIA W RODZINIE

Artykuł 9

Masz prawo mieszkać ze swymi rodzicami, którzy mają obowiązek zapewnienia odpowiednich warunków dla Twojego rozwoju. Rodzice, oprócz tego, że Cię kochają, muszą też dbać o Twoje potrzeby oraz nie mogą Cię krzywdzić. Jeśli nie ma możliwości, abyś mieszkał/mieszkała z obojgiem rodziców, to wówczas powinienes/powinnaś mieć zagwarantowany swobodny kontakt z każdym z nich. **Wyjątkiem są sytuacje, gdy takie kontakty nie są dla Ciebie dobre.**

Artykuł 10

Jeśli któryś z rodziców mieszka w innym kraju niż Ty, to **masz prawo do regularnego odwiedzania go i utrzymywania bliskich relacji**. Jeśli członkowie rodziny mieszkają w różnych krajach, a chcą zamieszkać razem, to państwo ma obowiązek sprawnie w tym pomóc (a przynajmniej nie utrudniać).

Artykuł 11

Państwa mają obowiązek stworzenia spec-tarczy, która uniemożliwiłaby wywiezienie Cię poza kraj, w którym mieszkasz wbrew woli Twojej i Twoich rodziców czy opiekunów.

PRAWO DO WYRAŻANIA WŁASNYCH POGLĄDÓW
I PRAWO DO INFORMACJI

Artykuł 12 i 13

Jest takie przysłowie, że “dzieci i ryby głosu nie mają”. To spostrzeżenie jest może prawdzie w stosunku do ryb (choć i tu pewności nie ma), ale w przypadku dzieci - całkowicie błędne i sprzeczne z postanowieniami Konwencji. **Masz bowiem prawo do wyrażania swoich poglądów, potrzeb czy zdania**. Szczególnie w sytuacjach, które Cię bezpośrednio dotyczą. Forma wypowiedzi jest tu dowolna - ustna, pi-

semna, a nawet rysunek. Nawet niemowlak korzysta z tego prawa. Jego płacz jest bowiem wyrazem jego potrzeb (np. głodu, potrzeby przytulenia) wyrażonym w jedyny dostępny mu sposób. Ale uwaga! Prawo do własnego zdania nie oznacza niczym nieograniczonej dowolności. Granicę stanowią prawa i dobro innej osoby. W konsekwencji nie wolno nam nikogo obrażać czy wyśmiewać się z niego.

Artykuł 14

Masz prawo do swobody myśli, sumienia i wyznania. Oznacza to, że: **masz prawo do własnego zdania**, np. w kwestii ulubionej książki, pory roku, dnia czy opinii o koledze/koleżance a nawet cioci Stasi (to wolność myśli); masz prawo samodzielnie uważać, co jest dobre, a co złe (to wolność sumienia); **masz prawo wierzyć lub nie w istnienie boga**, bez względu na to jak on się nazywa (to wolność wyznania).

Artykuł 15

Masz prawo do zapisania się do **stowarzyszeń czy innych organizacji zgodnie ze swoimi potrzebami i zainteresowaniami. Możesz też uczestniczyć w gromadzeniach publicznych**, czyli wiecach, protestach czy manifestacjach. Zatem jak będziesz chciał dołączyć do ludzi nawołujących na ulicy o zadbanie o czyste powietrze, masz do tego pełne prawo.

PRAWO DO PRYWATNOŚCI

Artykuł 16

Nikomiu, nawet rodzicom, nie wolno “rządzić się” w Twoich prywatnych sprawach i o nich decydować. **Żaden dorosły nie ma zatem prawa narzucać Ci kogo lubisz** i z kim się masz bawić oraz w jakiej kolejności ustawisz swoją kolekcję egzotycznych muszli na półce w pokoju. **Nikomiu nie wolno również otwierać, czytać i kontrolować Twojej korespondencji** - zarówno tej papierowej (listy, pamiętniki itp), telefonicznej, jak i cyfrowej (maile, profile społecznościowe). Ale uwaga! Prawo do Twoich prywatności i tajemnic kończy się w sytuacjach, gdy zagraża Ci niebezpieczeństwo. Wówczas rodzice i inni dorośli mają prawo (a nawet obowiązek) reakcji.

Artykuł 17

Masz prawo do informacji, czyli pozyskania wiadomości z różnych źródeł. Informacje te powinny być Ci przekazywane w sposób dla Ciebie zrozumiały i jasny.

PRAWO DO ODPOWIEDNIEJ OPIEKI

Artykuł 18

Za Twoje wychowanie odpowiadają oboje rodziców.

Artykuł 19

Państwo powinno stworzyć tarczę chroniącą Ciebie i inne dzieci przed wszelkimi formami przemocy, zaniedbywania, złego traktowania czy wykorzystywania. Słowem - **wszelkie formy krzywdzenia dzieci powinny być przez władze państwa zauważone i ukarane, a dziecko objęte wsparciem.**

Artykuł 20

Jeśli zdarzyłoby się, że jesteś pozbawiony/pozbawiona (choćby tylko przez krótki czas) opieki rodziców lub rodziny to **musisz mieć zapewnioną opiekę innej osoby, która będzie Cię dobrze traktować** (tak zwaną opiekę zastępczą). Osoby, które zastępują rodzinę mają obowiązek dbania o Ciebie i szanowania Cię.

DOBRO DZIECKA JAKO CEL NAJWYŻSZY

Artykuł 21

Większość dzieci na świecie ma rodzinę, w której czują się bezpieczne oraz kochane. Niestety są i takie dzieci, którym towarzyszą inne emocje. Są opuszczone, samotne i marzą o “nowych” rodzicach, przytulaniu, uśmiechu mamy witającym na progu domu. Dzięki systemowi adopcji to marzenie może się spełnić.

Adopcja oznacza, że znajdują się nowe osoby, które chcą podjąć się roli mamy i taty oraz przyrzekają, że zrobią wszystko co w ich mocy, aby adoptowane dziecko było szczęśliwe.

Idą do sądu i proszą o pozwolenie na zaopiekowanie się dzieckiem. Jeśli sąd się zgadza, od tego momentu tworzą rodzinę na takich samych zasadach i prawach jakby byli biologicznymi rodzicami. Państwo, poprzez swoją tarczę, ma wspierać procesy adopcyjne i dbać, aby przebiegały zgodnie z prawami/ potrzebami dziecka.

Artykuł 22

Pomimo, że czas dzieciństwa powinien być szczęśliwy i beztrudny, nie zawsze tak jest. Na świecie toczą się wojny, których ofiarami są również dzieci. Bywają sytuacje, że muszą uciekać z własnego kraju, aby ratować swoje życie. Stają się wówczas uchodźcami. To bardzo trudne doświadczenie i dlatego takie

dzieci potrzebują ogromnego wsparcia przyjmującego państwa oraz całego społeczeństwa. **Dziecko - uchodźca** przecież nadal pozostaje dzieckiem i tak powinno być traktowane. **Ma mieć zapewnione odpowiednie warunki życia, możliwość chodzenia do szkoły, odpowiednią opiekę medyczną.**

Artykuł 23

Jeśli masz jakąś formę niepełnosprawności, musisz mieć zagwarantowany dostęp do odpowiedniego leczenia oraz możliwość edukacji zgodnie ze swymi potrzebami i możliwościami. Państwo powinno Ci stworzyć taki system wsparcia, abyś pomimo niepełnosprawności wyrósł na niezależnego dorosłego. Nawet jeśli Twoje leczenie jest drogie i Twoich opiekunów na nie nie stać - nie szkodzi. Państwo musi wtedy zapłacić za usługi medyczne. **Masz prawo korzystać z życia tak samo, jak inne dzieci naokoło Ciebie!**

PRAWO DO GODZIWYCH WARUNKÓW ŻYCIA

Artykuł 24

Dzieci bywają chore - to oczywiste. Dlatego też **każde z nich powinno mieć możliwość wizyty u lekarza i otrzymania pomocy**: potrzebnych leków, przeprowadzenia operacji czy przywrócenia sprawności organizmu (rehabilitacji).

Jak następnym razem będziesz w przychodni, a lekarz będzie gmerał w Twoim gardle patyczkiem, to choć będzie nieprzyjemnie, to będziesz wiedzieć, że właśnie realizowane jest jedno z praw Konwencji, a “oko tarczy” uważnie się temu przygląda.

Artykuł 25

W “oku tarczy” powinno znajdować się w szczególności miejsce, które **zapewnia schronienie tym dzieciom, które nie mogą mieszkać ze swoimi rodzicami i rodzinami. Do takich miejsc należą domy dziecka czy rodziny zastępcze.** System tarczy powinien być tak ustawiony, aby stale monitorować warunki w jakich dzieci żyją, sprawdzać czy są właściwie leczone, a przede wszystkim upewniać się, czy nadal jest potrzeba, aby w tych miejscach przebywały. Jeśli dzieci mogą wrócić z powrotem do rodziny, powinny mieć od razu taką możliwość.

Artykuł 26

Jeśli Twoja rodzina znalazła się w trudnej sytuacji (np. oboje rodzice straciło pracę), **możesz skorzystać z systemu wsparcia.** Każde państwo powinno mieć taki system, który zagwarantuje, że zawsze będziesz mieć co jeść czy w co się ubrać.

Artykuł 27

Każdy rodzic powinien zapewnić swojemu dziecku **właściwe warunki do rozwoju i poznawania siebie i świata**. I choć jest to obowiązek rodziców, to państwo powinno ich w tym wspierać.

PRAWO DO EDUKACJI

Artykuł 28

Szkola - jedni ją kochają, inni trochę mniej :-). Bez względu, do której grupy należysz masz zagwarantowane prawo do nauki i nikt nie może Cię tego prawa pozbawić. W Konwencji zagwarantowano, że **edukacja podstawowa powinna być dla wszystkich! I to bez konieczności ponoszenia opłat**.

Nauka, choć czasami trudna lub nudna, wyposaża Cię w potężne narzędzie - wiedzę. Dzięki niej masz moc poznawania tego co nieznanego, a nawet niewidocznego "gołym okiem", a także obrony (umiejąc liczyć nie dasz się oszukać). Być może kiedyś, dzięki temu co nauczyłeś się w szkole, uda Ci się wygrać w "Milionerach"! Byłoby super, co nie?

Artykuł 29

Nauka powinna nie tylko dostarczać wiedzy, ale również **sprzyjać rozwojowi Twoich talentów i zainteresowań**, a także uczyć bycia dobrym człowiekiem, traktowania innych osób z szacunkiem, tolerancją i w przyjaźni do otaczającego świata.

Artykuł 30

Jeśli podróżowaliście po Polsce to z pewnością nie uszło Waszej uwadze, że są takie miejsca, w których ludzie noszą regionalne stroje, a język jakim się posługują jest trudny do zrozumienia. Tak na przykład jest na Kaszubach, u Romów czy Górali Karpackich (Łemków). Jeśli w takich rodzinach rodzi się dziecko, to ma **prawo poznania kultury, języka, tradycji i zwyczajów swoich przodków**.

PRAWO DO ODPOCZYŃKU

Artykuł 31

Ten zapis z pewnością wywoła Twój uśmiech - **masz prawo do czasu wolnego, odpoczynku i zabawy!** Dzięki zabawie poznasz siebie i swoje zainteresowania, pobudzasz zmysły i wyobraźnię oraz produkujesz całą masę hormonów szczęścia. Pamiętaj zatem - zabawa to bardzo ważna sprawa!

ZAKAZ WYKORZYSTYWANIA DZIECI

Artykuł 32

Nikt nie może zmuszać ani Ciebie, ani innych dzieci do pracy, szczególnie jeśli jest ona niebezpieczna lub szkodliwa. Jeśli dziecko chce iść do pracy, to jej zakres powinien być dostosowany do jego możliwości, a państwo w swych przepisach powinno określić granicę wieku chroniącą przed jakąkolwiek pracą.

A, i rzecz najważniejsza - za pracę należy się dziecku wynagrodzenie!

Artykuł 33

Nikt nie ma również prawa angażować Cię do produkcji substancji niebezpiecznych (np. narkotyków) czy handlu nimi. Nikt nie ma też prawa Cię zmuszać, a nawet nakłaniać (czyli przekonywać) do ich zażywania. To zagadnienie ma szczególny priorytet (czyli jest szczególnie ważne), a w jego realizację zaangażowanych jest wielu dorosłych, którzy mają Cię chronić (od rodziców, nauczycieli, po policję). Oni wszyscy współpracują z tarczą!

Artykuł 34

Kolejna spec - tarcza ma chronić Ciebie i inne dzieci przed wykorzystaniem seksualnym i wszelką przemocą seksualną (na przykład nikt nie może Ci robić zdjęć nago). **Twoje ciało jest Twoją twierdzą i nikt nie ma prawa dotykać Cię w sposób naruszający sfery intymne czy taki, który budzi Twój sprzeciw czy opór, uprawia Cię w zakłopotanie albo niepokoi.**

Artykuł 35 i 36

Nigdy i przez nikogo nie możesz być traktowany/traktowana jak przedmiot. Dziecko to przecież nie wazonik czy para butów! Zatem **nie wolno dzieci sprzedawać czy nimi handlować.** Nie wolno też wyzyskiwać dzieci w każdy inny sposób, który narusza jego dobro.

Artykuł 37

Żadne dziecko nie może być poddane torturom, okrutnemu traktowaniu lub karaniu. Nawet jeśli dopuściło się bardzo poważnego przestępstwa, to nie można wymierzać mu najsurowszych kar (takich jak kara śmierci). W każdym przypadku zatrzymania czy aresztowania **dziecka musi być zapewniona mu fachowa pomoc prawna**, tak aby mogło skutecznie się bronić.

Artykuł 38

Zarówno chłopcy, jak i dziewczynki poniżej 15 roku życia nie mogą należeć do wojska i być żołnierzami. W przypadku wojen wszystkie walczące strony powinny przestrzegać międzynarodowych umów w zakresie ochrony dzieci.

Artykuł 39

Jeśli system tarcz zawiedzie i dziecko stanie się ofiarą wojny, krzywdzenia, wykorzystania, albo innych złych rzeczy, o których czytałeś/czytałaś powyżej, to wówczas **należy mu się szczególna pomoc i opieka.** Dziecko powinno znów poczuć się bezpiecznie!

PRAWO DO ZNAJOMOŚCI SWOICH PRAW

Artykuł 40

Jeśli ktoś oskarży Cię o przestępstwo, to i tak jesteś niewinny/niewinna, aż do momentu, gdy sąd wyda wyrok, że popełniłeś/popełniłaś przestępstwo lub wykroczenie. W toku procesu nie można Tobą manipulować ani wymuszać określonych zeznań wykorzystując fakt, że nie masz wiedzy prawnej. Innymi słowy nikt nie może Cię nakłaniać do mówienia rzeczy niezgodnych z prawdą (na przykład grożąc Ci).

Artykuł 41

W Konwencji określono poziom Twoich praw, który nie powinien być zmniejszany, bądź w jakikolwiek sposób przez państwa ograniczany. Nie ma natomiast przeszkód, aby państwo, w którym żyjesz przyznało Ci szersze prawa niż zawarte w tej książeczce.

Artykuł 42

Każdy człowiek - dorosły i dziecko, powinien wiedzieć o istnieniu Konwencji i znać jej treść. Masz prawo znać swoje prawa! A każdy dorosły ma obowiązek je poznać i szanować, a w przypadku, gdy Twoje prawa są łamane, ma obowiązek Ci pomóc.

Opracowanie merytoryczne: Joanna Wajda
Konsultacje i korekta: Magdalena Szymańska, Dorota Whitten
Opracowanie graficzne: Agnieszka Bocheńska-Niemiec

Niniejsza publikacja jest częścią projektu
„Obchody 30-lecia Konwencji o prawach dziecka” realizowanego
przez Fundację Go’n’Act i współfinansowanego przez Gminę Wrocław.

www.wroclaw.pl
www.goandact.org
www.dompokoju.org

Wrocław miasto spotkań

